

Makale Künyesi (Araştırma): Gen Kaya, S. (2022). Olay yapısı metaforlarının bir görünümü: zorluklar hareketin engelleridir. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1091-1115.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1177270>

OLAY YAPISI METAFORLARININ BİR GÖRÜNÜMÜ: ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR

Sıla GEN KAYA¹

ÖZET

Bilişsel dilbilime bağlı olarak gelişen Kavramsal Metafor Kuramı içerisinde değerlendirilen olay yapısı metaforları, olayları ve durum değişikliklerini içeren ilişkileri betimler. Olay yapısı metaforları, olayların fiziksel kavramlar açısından anlaşılmasını sağlar. Bu metaforlarda olayların durumlar, değişimler, süreçler, eylemler, nedenler, amaçlar, araçlar, zorluklar gibi çeşitli görüntüleri metafor aracılığı ile mekân, hareket, güç, engeller gibi günlük bilgi ve deneyimlere dayalı somut kavramlar açısından anlaşılır. Olay yapısı metaforlarının görüntülerinden birini oluşturan ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunda amaçlar varılacak yerler açısından anlaşılır. Varış yerine doğru hareketi engelleyen metaforik zorluklar vardır. Fiziksel engeller, yükler, karşıt güçler, arazi ve hava koşulları ile enerji kaynağının yetersizliği olmak üzere beş tür metaforik zorluktan söz edilir. Fiziksel engeller *barikatlar*, *kapalı kapılar*, *mahkûmiyet* gibi etkenler olabilir. *Yüklenmek*, *çekmek*, *taşımak* gibi ifadeler yüklerle göndermede bulunur. *Savaş vermek*, *yıklamak*, *zapt etmek* gibi ifadeler karşıt güçlerin varlığını gösterir. Enerji kaynağının yetersizliği *yaya kalmak*, *tükenmek* gibi sözlerle ifade edilir. *Çıkmaza girmek*, *fırtına*, *girdap* gibi sözcükler ise arazi ve hava koşullarından kaynaklanan zorlukları anlatır. Bu çalışmada ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Türkiye Türkçesindeki görüntüleri üzerinde durulmuştur. 1934 ve 2001 yılları arasında yazılmış yedi romandan seçilen bir örneklem üzerinden yürütülen bu çalışma, zorlukların engeller açısından anlaşıldığı kavramlaştırma biçiminin metaforik dil kullanımına nasıl yansıtıldığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Metafor, kavramsal metafor kuramı, olay yapısı metaforları, zorluklar hareketin engelleridir.

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi. silakaya@aydin.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-2726-9977>

AN ASPECT OF EVENT STRUCTURE METAPHORS: DIFFICULTIES ARE IMPEDIMENTS TO MOTION

ABSTRACT

The event structure metaphors evaluated within the Conceptual Metaphor Theory, which developed depending on cognitive linguistics, describe the relationships involving events and change of states. Event structure metaphors allow events to be understood in terms of physical concepts. In these metaphors, various aspects of events such as states, changes, processes, actions, causes, purposes, means, difficulties are understood in terms of concrete concepts based on daily knowledge and experiences such as space, motion, force, impediment. In the metaphor of DIFFICULTIES ARE IMPEDIMENTS TO MOTION, which is one of the aspects of event structure metaphors, purposes are understood in terms of destinations. There are metaphorical difficulties that impede motion towards the destination. Five types of metaphorical difficulties are mentioned: blockages, burdens, counterforces, features of terrain and weather, and lack of an energy source. Blockages can be factors such as *barikatlar*, *kapalı kapılar*, *mahkûmiyet*. Expressions such *yüklenmek*, *çekmek*, *taşımak* refer to burdens. Expressions such as *savaş vermek*, *yıklmak*, *zapt etmek* show the existence of counterforces. The lack of an energy source is expressed in words such as *yaya kalmak*, *tükenmek*. Words such as *çıkmaza girmek*, *fırtına*, *girdap* describe difficulties arising from features of terrain and weather. In this study, the metaphor of DIFFICULTIES ARE IMPEDIMENTS TO MOTION in Turkish, are emphasized. This study, which is carried out on a sample selected from seven novels written between 1934 and 2001, it is aimed to show how the conceptualization, in which difficulties are understood in terms of impediments, is reflected in the use of metaphorical language.

Keywords: Metaphor, conceptual metaphor theory, event structure metaphors, difficulties are impediments to motion.

GİRİŞ

Bilişsel dilbilim dil, zihin ve insanın deneyimleri arasındaki ilişkileri araştırır. Anlam, kavramsal süreçler ve somutlaştırılmış deneyimlerin dil ve zihinle ilgili çalışmalardaki rolü ve bunların kesiştiği noktalar üzerinde durur. Dilin düşünce yapısını yansıttığını varsayar (Evans ve Green, 2006, s. 5; Evans, 2007, s. VI-22; Evans, Bergen ve Zinken, 2007, s. 2).

Bilişsel dilbilim dile kavramsal açıdan yaklaşır. Kavramsal yaklaşım, dilin kavramsal içeriği nasıl yapılandırdığını ele alır (Talmy, 2000, s. 1-3; 2006, c. 2, s. 543). Evans ve Green'in dilin kavramsal yapıyı yansıttığını varsayımını kanıtlamak için verdiği örneklerden biri

şudur: *Yılbaşı hızla yaklaşıyor*. Bu cümlede zaman kavramı fiziksel deneyimlere dayanan bir kavram olan hareket açısından anlaşılmaktadır. *Yılbaşı* için kullanılan *yaklaşmak* sözcüğü, zamanın bedensel hareket açısından anlaşıldığını gösterir çünkü *yılbaşının* gerçek anlamda hareket ettiği söylenemez. İnsanın soyut kavramları günlük bedensel deneyimlere dayanan somut kavramsal alanlar açısından algılama eğilimi, zaman kavramının hareket kavramı açısından anlaşılmasını sağlar (Evans ve Green, 2006, s. 14-15).

Talmy, bilişsel anlambilim içerisindeki *anlambilim* teriminin kavramsal yaklaşıma göndermede bulunduğunu ifade eder. Bilişsel anlambilim, kavramsal içerik ve onun dilde nasıl düzenlendiğini araştırır (Talmy, 2000, s. 4). Dilin yansıttığı deneyimlerle kavramsal sistem ve anlam yapısı arasındaki ilişkileri inceler. Dilsel anlamı kavramsal yapının bir yansıması olarak görür. Kavramsal yapı ise bütün zenginliği ile zihinsel temsilin doğasını ifade eder. Kavramsal Metafor Kuramı, bilişsel dilbilime bağlı olan bilişsel anlambilimin bir parçası olarak tanımlanan ilk kuramsal yapılardan biridir ve bilişsel yaklaşıma önemli bir ivme kazandırmıştır. Evans ve Green'e göre kuramın temel dayanağı metaforun yalnızca dilin biçimsel bir özelliği olmadığı, düşüncenin kendisinin temelde doğası gereği metaforik olduğudur. Doğası gereği dilsel olmaktan çok kavramsal olan metafor, soyut kavramları anlamamıza ve soyut düşünmemize aracı olan temel yapıdır. Bu görüşe göre kavramsal yapı, alanlar arası haritalamalara ya da kavramsal alanlar arasındaki örtüşmelere göre düzenlenir (Lakoff, 1993, s. 244; Evans ve Green, 2006, s. 26; 153-157; 286). Klasik metafor anlayışının metaforu anlatımı süslemeye yarayan, kavramsal boyutu olmayan dilsel bir görüngü olarak ele alması, bu anlayışın çağdaş metafor anlayışından ayrıldığı önemli noktalardan biridir (Kövecses, 2010, s. 78).

Bilişsel dilbilimde metafor “kavramsal alanlar arasındaki haritalamalar”, “farklı kavramsal alanlar arasında bulunan haritalamaları ya da örtüşmeleri içeren bir kavramsal bağdaştırma biçimi”, “bir kavramsal alanın başka bir kavramsal alan bakımından anlaşılması” biçiminde tanımlanır (Lakoff, 1987, s. 114; 1993, s. 203; Lakof ve Johnson, 1980, s. 246; 1999, s. 31; Evans, 2007, s. 136; Kövecses, 2010, s. 4). Bu tanımlardan yola çıkarak metafor, insanların zihinlerinde bulunan ve dilsel biçimlerle ifade edilebilen kavramsal alanlar arası haritalamalar olarak kabul edilebilir. Metaforun dilin olduğu kadar düşüncenin de ürünü olması bakımından kavramsal ve dilsel olmak üzere iki boyutu vardır. *Metafor* ya da *kavramsal metafor* terimleri düşünce boyutunu yansıtan haritalamaya göndermede bulunurken *metaforik ifade* terimi haritalamayı yansıtan dilsel ifadeler için kullanılır (Lakoff, 1993, s. 204-209; Kövecses, 2010, s. 4-6).

Steen, bu farkı *dilsel metafor* ve *kavramsal metafor* terimleriyle ifade eder (Steen, 2007, s. 8).

Kavramsal metaforlar A KAVRAMSAL ALANI B KAVRAMSAL ALANIDIR ya da HEDEF ALAN KAYNAK ALANDIR biçiminde kalıplarla ifade edilerek büyük harflerle gösterilir (Lakoff 1993, s. 207; Kövecses 2010, s. 4). Söz konusu kalıp ifadeler metaforun kavramsal boyutunu yansıtır. Bir kavramsal alanın metaforik ifadelerle anlaşılmasını sağlayan hareket, engel, yolculuk vb. kavramlar *kaynak alandır*; bu yolla anlaşılan zaman, zorluk, hayat vb. kavramlar ise *hedef alandır*. Örneğin “Bayram’ın tek yükü bu düşünce.” (FİG, s. 15) metaforik ifadesi, soyut bir zorluğun yük açısından anlaşılmasını sağladığı için ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunu yansıtır. Bu metafora A KAVRAMSAL ALANI ya da HEDEF ALAN ile göndermede bulunulan kavram zorluktur. B KAVRAMSAL ALANI ya da KAYNAK ALAN ile göndermede bulunulan kavram ise *yük* biçiminde ifade edilen engeldir.

Bu çalışmada olay yapısı metaforlarından birini oluşturan, hedef alanında soyut zorlukların, kaynak alanında ise fiziksel engellerin yer aldığı ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Türkiye Türkçesindeki görünümü üzerinde durulmuştur. 1934 ve 2001 yılları arasında yazılmış yedi romandan seçilen bir örneklem üzerinden yürütülen bu çalışma ile Türkiye Türkçesinde zorlukların engeller açısından anlaşıldığı kavramlaştırma biçiminin metaforik dil kullanımına nasıl yansıdığını betimlemek amaçlanmıştır. Lakoff (1993, s. 203-204) olay yapısı metaforlarının evrensellik düzeyi en yüksek metaforlar arasında olduğu görüşündedir. Karşılaştırmalı bir çalışma yürütmek bu makalenin sınırlarını aşmakla birlikte, bu varsayımdan hareketle İngilizce ve Çince ile Türk dillerinden Özbekçe, Kazakça ve Türkmençe üzerine yapılan kavramsal metafor çalışmalarının verilerinden yararlanarak ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun evrensellik düzeyine ilişkin genel bir değerlendirmede bulunulmuştur. Böylelikle farklı ailelere mensup diller yanında Türk dilinin çeşitli kolları arasında bu metaforun alt görünümünün ne ölçüde kullanıldığını göstermek amaçlanmıştır².

² Köktürkçe, Uygurca, Karahanlı Türkçesi, Kıpçak Türkçesi gibi eski Türk yazı dilleri üzerine yapılan metafor çalışmalarında da konu ile ilgili hususlar bulunmakla birlikte bu makale çağdaş yazı dilleri üzerine yapılan çalışmaların sunduğu verilerle sınırlandırılmıştır. Kemal Yunusoğlu’nun (2016) Budist Türk çevresi eserlerinde metaforları incelediği çalışması, Kök’ün (2016) Divan-ı Hikmet’in metafor dünyası üzerinde durduğu çalışması ile Çetinkaya’nın (2017; 2018) Kutadgu Bilig’de ve Orhun Abidelerinde metaforları ele aldığı çalışmaları

Çalışmada, Kavramsal Metafor Kuramı ile olay yapısı metaforlarının işleyişi üzerinde durulduktan sonra ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Türkiye Türkçesindeki görünümünü yansıtan metaforik ifade biçimlerine değinilmiştir.

1. OLAY YAPISI METAFORLARI VE ZORLUKLAR

Olay yapısı metaforları, olayları ve durum değişikliklerini içeren ilişkileri betimler. Bu metaforda olayların durumlar, değişimler, süreçler, eylemler, nedenler, amaçlar, araçlar, zorluklar gibi çeşitli görünümüleri metafor aracılığıyla mekân, hareket, güç, engel gibi günlük bilgi ve deneyimlere dayalı somut kavramlar açısından anlaşılır. Metaforun hedef alanında durumlar, değişimin nedenleri, değişimin kendisi, eylemler, eylemlerin amaçları, zorluklar gibi çeşitli olay görünümüleri yer alır. Mekân, güç, hareket ve engel gibi kavramlar ise metaforun kaynak alanını oluşturur (Lakoff, 1993, s. 220; Kövecses, 2010, s. 151-163).

Lakoff, olay yapısı metaforlarını evrensellik özelliği en yüksek metaforlar arasında değerlendirir. Bu metaforlar günlük dile yayılmış olduklarından büyük oranda uzlaşım metaforlarıdır (Lakoff, 1993, s. 203-204). Yu, Çincedeki kavramsal metaforları incelediği çalışmasının Lakoff'un bu görüşünü destekler nitelikte veri sunduğunu ifade eder. Olay yapısının Çincedeki çeşitli görünümünün metaforik olarak mekân, hareket ve güç açısından kavramlaştığını belirtir (Yu, 1998, s. 234-235). Kövecses, olay yapısı metaforunun bütün alt haritalamalarının Macarcada da olduğunu ifade eder. Bu metaforun muhtemelen dünyanın her yerinde var olduğu ve her yerde bağımsız olarak gelişmiş olması gerektiği düşüncesindedir (Kövecses, 2005, s. 46). Özçalışkan, İngilizce ve Türkçede olay yapısı metaforunu yansıtan haritalamaların büyük oranda örtüştüğünü belirtir (Özçalışkan, 2003, s. 222-223). Gen, Özbekçedeki olay yapısı metaforlarının Kavramsal Metafor Kuramının tanımladığı bütün görünümüleri yansıttığını ifade eder (Gen, 2015, s. 309). Bu veriler Lakoff'un (1993, s. 203-204) olay yapısı metaforlarının evrensellik özelliği yüksek metaforlar olduğuna ilişkin görüşünü desteklemektedir.

Olay yapısı metaforlarının nesne ve mekân olmak üzere iki görünümü vardır. Bu görünümüleri yansıtan haritalamalar birbirinden

bu-
nlar arasında zikredilebilir. Ayrıca Topuz'un (2019) Gülistan Tercümesi'nde metaforları incelediği tezi ile Eker'in (2021) Kutadgu Bilig'de metaforları incelediği tezi de konu ile ilgili hususlar içeren çalışmalar arasındadır.

ayrılarak bir ikilik³ oluşturur. Lakoff'a göre DEĞİŞİM HAREKETTİR ve NEDENLER GÜÇLERDİR her iki görünümde de yer alır. Mekân ikilinde değişim, değişen şeyin bir mekândan ötekine olan hareketidir. Nesne ikilinde ise değişim, nesnenin bir yerden bir yere hareketi yerine değişen şeyin kendisidir. Örneğin "Dert *içindeyim.*" ifadesinde dert bir mekândır. "Bir derdim *var.*" ifadesinde ise dert sahip olunan bir nesnedir (Lakoff, 1993, s. 225).

Olay yapısı metaforlarının mekân ikili pek çok alt haritalamadan oluşur. Bu haritalama uzaydaki harekete ilişkin günlük bilgi ve deneyimleri kullanarak olayların yapısına ilişkin geniş kapsamlı bir anlayış sağlar. Uzaydaki hareket haritalamanın kaynak alanını oluşturur. Hedef alanda ise olaylar yer alır. Kendi hareketimiz ve çevremizde algıladığımız nesnelere hareketi bizim için uzaydaki harekete dair zengin bir bilgi kaynağıdır. Bazı hareketler istenilen yere doğru olan hareketlerdir, bazıları sınırlandırılmış bir alanda başlayıp başka bir alanda biter. Bazı hareketlere zorlayan bir güç vardır, bazıları ise öz iradeli. Harekete zorlayan ya da onu engelleyen güç içsel ya da dışsal olabilir. Varmak istediği yere doğru hareket eden kişinin belirli bir yol izlemesi gerekir. Kişiyi varmak istediği yere doğru hareketinden alıkoyan çeşitli engeller olabilir. Bu haritalama bize olayları ve onların nedenler, değişimler, durumlar, amaçlar, zorluklar gibi çeşitli görünümünü hareket ve mekâna ilişkin günlük bilgi ve deneyimlerimiz açısından kavramlaştırma olanağı sağlar. Olay yapısı metaforlarının mekân ikili şu alt haritalamaları içerir:

Durumlar mekânlardır (uzayda sınırlandırılmış alanlar).

Değişimler hareketlerdir (bir mekânın içine ya da dışına doğru).

Nedenler güçlerdir (bir yerden bir yere olan hareketi denetler).

Eylemler öz iradeli hareketlerdir.

Amaçlar varılacak yerlerdir (arzulanan yerler).

Araçlar yollardır (varılacak yere doğru).

Zorluklar hareketin engelleridir.

Beklenen ilerleme bir yolculuk planıdır.

Dış olaylar hareket eden büyük nesnelere.

Uzun vadeli amaçlı eylemler yolculuklardır (Lakoff, 1993, s. 220;

Lakoff ve Johnson, 1999, s. 179).

Bu çalışmanın konusunu oluşturan ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforu olay yapısının mekân ikilini yansıtan görünümünden biridir. Bu metaforunda hayatta karşılaşılan çeşitli zorluklar varış yerine doğru hareketi engelleyen unsurlar açısından

³ *İkil* terimi İngilizce *dual* karşılığında, *ikilik* terimi ise *duality* karşılığında kullanılmaktadır.

anlaşılır (Lakoff, 1993, s. 220). Buradaki hareket, varış yeri olarak kavramlaşan amaçlara ulaşmak için yapılan eylemleri temsil eden hareketlere göndermede bulunur (Yu, 1998, s. 202). Bu metafor AMAÇLAR VARILACAK YERLERDİR, EYLEMLER ÖZ İRADELİ HAREKETLERDİR, DURUMLAR MEKÂNLARDIR gibi mekân ikilini yansıtan diğer olay yapısı metaforları ile yakından ilişkilidir. Amaçlar varılacak yerler olarak kavramlaştığında, amaçlı eylemler de varış yerine doğru öz iradeli hareketler olarak kavramlaşır. İnsan amacına ulaşmaya çalışırken birtakım zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorluklar metaforik olarak fiziksel engeller açısından anlaşılabilir. “*Yoluna taş koymak, önüne çıkan engelleri aşmak*” gibi ifadeler soyut zorlukların fiziksel engeller olarak kavramlaştığını gösterir (Lakoff, 1993, s. 220).

Olay yapısı metaforları imaj şemalarına⁴ dayalı metaforlardır, dış dünyaya ilişkin günlük deneyimlerimizden kaynaklanırlar. Durumların kapsayıcı birer mekân olarak kavramlaştığı DURUMLAR MEKÂNLARDIR ve DURUM DEĞİŞİKLİĞİ YER DEĞİŞİKLİĞİDİR metaforları kapsayıcı imaj şemasına dayanır. Soyut nedenlerin hareketi sağlayan fiziksel güçler açısından anlaşıldığı NEDENLER GÜÇLERDİR metaforu güç şemasını kullanır. AMAÇLAR VARILACAK YERLERDİR, ARAÇLAR YOLLARDIR ve ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforları kaynak-yol-hedef şemasından yararlanır. ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunda yolculuğu anlatan kaynak-yol-hedef şeması soyut zorluklara aktarılır (Yu, 1998, s. 204-205).

ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunda kişinin amacına ulaşmasını zorlaştıran engeller hareketi tamamen durdurabileceği gibi hareketi zorlaştıran ya da yavaşlatan etkenler de olabilir. Örneğin “Nuran Hanım, ona kuşkuyla bakıyor. *Yolunu yokuşa sürmeye hazırlanıyor.*” (FİG, s. 33) ifadesinde *yolunu yokuşa sürmek* hareketi yavaşlatan bir engel türüdür. İleriye doğru hareketi durduran, zorlaştıran ya da yavaşlatan engelin kalkmasına göndermede bulunan metaforik ifadeler de bu metafor altında değerlendirilebilir. “*Paçayı kurtardı* sayılır, dedi kadın. Doktor bey de söyledi ya, belli kusmaktan kaydı gözü biraz.” (ÜYS, s. 162) ifadesinde “*paçayı kurtarmak*” deyimini engelin kalkmasına göndermede bulunmaktadır.

⁴ İmaj şemaları “doğrudan dış dünyaya ilişkin gözlemlerimiz ve günlük etkileşimlerimizden kaynaklanan görece soyut bir kavramsal simgeleme”yi ifade eder. Metaforik haritalamalarda kaynak alan olarak işlev gören imaj şemaları, duyuşsal ve algısal deneyimlere dayanır. Bu nedenle somutlaştırılmış deneyimlerden kaynaklanırlar (Evans, 2007, s. 106-107). Geniş bilgi için Johnson, 1987; Peña Cervel, 2004; Oakley 2007.

Lakoff, olay yapısı metaforunun ne kadar zengin olduğunu göstermek için ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforuna değinir. Zorlukların varış yerine ulaşmayı sağlayan hareketi engelleyen bir şey açısından anlaşıldığı bu metaforunda yükler, engeller, zorlu arazi koşulları, karşıt güçler ve enerji kaynağının yetersizliği olmak üzere varış yerine doğru hareketi engelleyen beş tür metaforik zorluğa değinir. Engeller için “*Duvara çarptık.*”, arazi özellikleri için “*Yokuşlu bir yolda yürüyor.*”, karşıt güçler için “*Onu zapt ediyor.*”, yükler için “*Düş yakamdan!*”, enerji kaynağının yetersizliği için “*Pilim bitti.*” örneklerini verir. Bu gibi örnekler olay yapısı metaforunun varlığına güçlü bir deneyimsel destek oluşturur (Lakoff, 1993, s. 220-222).

ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Çincedeki görünümüne değinen Yu karşıt güçler, fiziksel engeller, arazi ve hava koşullarının oluşturduğu zorluklar olmak üzere üç tür zorluktan söz eder. Engellerin zihinde de olabileceğine değinir. Düşünce sürecinde zihindeki düşüncelerin belirli bir amaca ulaştığı yollar vardır. Zihinsel problemler ortaya çıkıp bu yolları tıkadığında kişi akılcı düşünemeyebilir. Zihnin düzgün işleyebilmesi için söz konusu engelin kalkması gerekir. *Kapalı kapılar, tıkanıklıklar ve kaldırılması gereken engeller* Yu'nun Çincede fiziksel engellere verdiği örnekler arasındadır. *Hırsızlar* ve savaş metaforundan faydalanması bakımından *kaleler* karşıt güçler arasında yer alır. *Dev dalgalar, diken, çit, tel örgü, duvar* ve *iniş çıkış* gibi ifadeler ise zorlayıcı hava ve arazi koşullarına göndermede bulunur (Yu, 1998, s. 202-211).

Erdem, Türkmen Türkçesinde metaforları incelediği çalışmasında zorlukların engeller açısından anlaşılmasına ilişkin olarak ZORLUK AĞIRLIKTIR, ZOR AĞIRDIR, GÜÇ DURUM ATEŞTİR, KARARSIZLIK BOĞULMAKTIR metaforlarından söz eder (Erdem, 2003, s. 91; 151; 185; 205; 254). Bu metaforlar, ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Türkçede yük, fiziksel engeller ve zorlu arazi şartlarına göndermede bulunan alt görünümünü yansıtır.

Otyzbayeva, Kazak yazar Dükenbay Dosjanov'un *İpek Yolu* romanındaki metaforları incelediği çalışmasında zorluklarla ilgili olarak BÜYÜK ZORLUKLAR DAĞDIR, ZORLUKLAR DALGADIR, ZORLUK AĞIRDIR metaforlarına değinir (Otyzbayeva, 2006, s. 87; 89; 100). Söz konusu metaforlar Kazakçada zorlukların arazi şartları ve yüklerle ilgili görünümünü ifade eder.

Diñçer, Türkiye Türkçesinde HAYAT YOLCULUKTUR metaforu ile ilişkili olarak güçlükler ve engellerden söz eder. Hayat boyunca karşılaşılan güçlüklerle yolculukta yaşanması muhtemel sıkıntılar

arasındaki benzerliğe değinir. Yolcunun hastalığı, sakatlığı, eksikliği, isteksizliği, ölümü, taşıdığı yükler, hava durumu, iklim koşulları, doğal afetler ile yoldaki engeller Dinçer'in saydığı güçlükler ve engeller arasındadır. Dinçer yüklerle ilgili olarak AĞIRLIK ENGELDİR metaforundan söz eder (Dinçer, 2015, s. 211-212).

ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Özbekçedeki kullanımına değinen Gen, bu metaforun karşıt güçler, zorlayıcı hava koşulları, yükler ve fiziksel engellerle ilgili görünümlerini yansıtan örneklere yer verir. *Bedene hâkim olan uyusukluk, üstesinden gelmek, emek cephesinde savaşmak* gibi kullanımlar karşıt güçlere göndermede bulunur. *Kasırga* zorlayıcı hava şartlarına örnek teşkil eder. *Ağırlık, yük, yük çekmek* gibi ifadeler engellerin yüklerle ilgili görünümünü yansıtır. Hareketi kısıtlayan *bağlar* ve *kapalı kapılar* ise fiziksel engelleri ifade eder (Gen, 2015, s. 90-93).

2. YÖNTEM

Çalışmanın örneklemini 1934 ve 2001 yılları arasında yazılmış yedi roman oluşturmaktadır. Her romanın herhangi bir sayfası açılarak art arda gelen yirmi ve otuz ya da tek seferde elli sayfası taranarak zorlukların engeller açısından anlaşıldığı metaforik ifadeler rastgele seçilmiştir. Çalışmanın konusunu oluşturan metaforik betimlemeler bakımından görece daha zengin veri sunan romanlar örnekleme dâhil edilmiştir. Tek bir yazarın eserlerine ve üslubuna bağlı kalmaktansa farklı yazarların, yazıldığı tarih bakımından olabildiğince geniş bir zaman aralığına yayılan eserleri seçilerek ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun Türkiye Türkçesindeki kullanımına ilişkin temsil yeteneği görece yüksek bir örnekleme oluşturmak hedeflenmiştir. Örnekleme dâhil edilen eserler şunlardır:

Ayaşlı ile Kiracıları, Memduh Şevket Esendal (2010) (İlk baskı: 1934).

Bıyık Söylencesi, Tahsin Yücel (2007) (İlk baskı: 1995).

Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak, Selim İleri (2001) (İlk baskı: 2001).

Fikrimin İnce Gülü, Adalet Ağaoğlu (2010) (İlk baskı: 1976).

Huzur, Ahmet Hamdi Tanpınar (2000) (İlk baskı: 1949).

Üç Yirmidört Saat, Peride Celal (1991) (İlk baskı: 1977).

Yağmur Beklerken, Tarık Buğra (2004) (İlk baskı: 1981).

Metaforik ifadeleri belirlerken Pragglejaz Group'un (2007) geliştirdiği metafor belirleme yöntemi (Metaphor Identification Procedure - MIP) kullanılmıştır. Bir metindeki metaforik ifadelerin belirlenmesi bir yorumlama süreci gerektirdiği için bir dilsel ifadenin

metaforik olup olmadığı araştırmacının yorumlayışına göre değişebilir. Pragglejaz Group'un araştırmacıların yorum farkını en aza indirmek üzere geliştirdiği bu yöntem şu adımları izler: 1. Genel anlamı elde etmek için bütün metin okunur. 2. Metindeki sözcüksel ögeler belirlenir. 3.a. Metindeki her bir sözcüksel ögenin bağlamsal anlamı belirlenir. 3.b. Her bir sözcüksel ögenin diğer bağlamlarda, verilen bağlamdan daha temel bir anlamı olup olmadığı belirlenir. 3.c. Eğer sözcüksel ögenin diğer bağlamlarda, verilen bağlamdan daha temel bir anlamı varsa bağlamsal anlamın temel anlamla çelişip çelişmediğine karar verilir. 4. Çelişki varsa sözcüksel öge metaforik olarak işaretlenir (Pragglejaz, 2007, s. 3). Bu inceleme yapılırken *Türkçe Sözlük*'ten (2011) (TS) yararlanılmıştır. Metaforik ifadelerin TS'de birden fazla anlamı varsa ilgili anlam (TS) kısaltması ile birlikte ayrıç içerisinde gösterilmiştir. Belirlenen metaforik ifadelerin bir kısmı sözcüksel ögeler, bir kısmı ise deyimlerdir. TS'de yer almayan deyimler için Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II Deyimler Sözlüğü*'nden (1984) ve Saraçbaşı'nın *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü (I. Cilt)* (2010) adlı çalışmasından yararlanılmıştır. Kavramsal olarak ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunu yansıttığı belirlenen metaforik ifadeler veriye dâhil edilmiştir. Metaforik ifadeler, geçtikleri eserin baş harflerinden oluşan kısaltma ve sayfa numarası ile ayrıç içerisinde belirtilmiştir.

3. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE METAFORİK ZORLUKLAR

Olay yapısı metaforlarında amaçlar varılacak yerler açısından anlaşılır. Amaçlar varılacak yerler olarak kavramlaştığında kişinin amacına ulaşmak için hareket etmesi gerekir. Bir amaca ulaşmak için soyut anlamda kaydedilen ilerleme, metaforik olarak fiziksel ilerleme açısından anlaşılır. Kişi amacına ulaşmaya çalışırken birtakım zorluklarla karşılaşabilir. Kişinin amacına ulaşmasını önleyen ya da geciktiren soyut zorluklar ileriye doğru hareketi durduran, zorlaştıran ya da yavaşlatan fiziksel engeller açısından anlaşılır. Bu engeller fiziksel engeller, yükler, karşıt güçler, enerji kaynağının yetersizliği ile zorlu arazi ve hava koşulları olabilir. Fiziksel engeller *barikatlar*, *kapalı kapılar*, *mahkûmiyet* gibi dış etkenler olabilir. *Yüklenmek*, *çekmek*, *taşımak* gibi ifadeler yüklere göndermede bulunur. *Savaş vermek*, *yıkılmak*, *zapt etmek* gibi ifadeler karşıt güçlerin varlığını gösterir. Enerji kaynağının yetersizliği *yaya kalmak*, *tükenmek* gibi sözlerle ifade edilir. *Çıkmaza girmek*, *fırtına*, *girdap* gibi sözcükler ise kötü arazi ve hava koşullarından kaynaklanan zorlukları anlatır.

3.1. Fiziksel Engeller

Kişinin hareketini kısıtlayarak varacağı yere ulaşmasını önleyen çeşitli fiziksel engeller metaforik olarak soyut zorlukları ifade edebilir.

Soyut zorluklar *hapsolmak*, *bağlı olmak*, *gömülmek*, *düşmek*, *tutulmak* gibi ifadeler aracılığı ile fiziksel engeller açısından anlaşılabilir. Fiziksel engeller “Güçlükler *basamak basamak yükseliyordu* karşısında.” (ÜYS, s. 163) cümlesindeki gibi kişinin önündeki engeller ya da “... tüm dostlar gırtlaklarına dek orta yaşlı adam sorunlarına *gömülmüşlerdi*, Berber Ziya’ya seyrek uğruyorlardı artık.” (BS, s. 109) cümlesindeki gibi çevresini kuşatan engeller olabilir. Aşağıdaki örneklerde kişinin hayatta ilerlemesini önleyen soyut zorluklar hapislik kavramı aracılığı ile fiziksel engeller açısından anlaşılmaktadır:

(1) “Seni kendime saklayıp *hapsetmekten* çekindim!” (ÜYS, s. 136)

(2) Kendisini bir fikirde, hayatın etrafında oynayan kısır bir çizgide *hapsolmuş* sanmanın vehmi, içine bir kurt gibi düşmüştü. (H, s. 168)

Mahkûmiyet, hareketi kısıtlayan fiziksel bir engele göndermede bulunur:

(3) -Hiçbir şey düzelmez Mümtaz... Bizim hayatımız böyle gidecek. Sen kendini kurtar... Ben *mahkûmum*... (H, s. 210)

Aşağıdaki örneklerde *gömülmek*, *bağlı olmak*, *tutulmak*, *düşmek* ifadeleri birtakım soyut zorluklara göndermede bulunmaktadır. Böyle bir durumda bulunan kişinin hareketi kısıtlandığı için ilerleyemez:

(4) Dükkân fazla kalabalık değildi, Tuzsuz Vaysal, Avcı Medet, Boranoğlu, Osman hoca, Hacizzet Ocak ve daha birkaç kişi bir yana, tüm dostlar gırtlaklarına dek orta yaşlı adam sorunlarına *gömülmüşlerdi*, Berber Ziya’ya seyrek uğruyorlardı artık. (BS, s. 109)

(5) -Kapkarayım bugün, dedi Fatma. Dışarıda çalkantı, içeride çalkantı! Bu arada kişisel sıkıntılar. *Bağlı*, *tutulmuş* duyuyorum kendimi. (ÜYS, s. 178)

(6) Onurundan bir şey yitirmeden, *düştüğü* haksızlığa boyun eğmişçesine. (ÜYS, s. 160)

TS’de *başını belaya sardırma* deyimini bulunmaz ancak bu deyim söz lükte yer alan *başını derde sokmak* anlamında kullanıldığı görülmektedir. TS’de *başını belaya sokmak* (TS, s. 268) deyimini “birini, kötü sonuçlar verecek bir duruma itmek” biçiminde, *başını derde sokmak* (TS, s. 268) deyimini ise “sıkıntılı bir duruma girmek veya getirilmek” biçiminde tanımlanmıştır. İlkinde eylemden etkilenen bir başkası iken ikincisinde kişinin kendisidir. Başını belaya

sardıran kişi kendi kendine bir zorluk yaratmıştır ve bu sebeple ilerleyemez:

(7) Aman Bayram, gözünü aç. Bulaşayım deme bir bokluğa. Bir arabanın iki tekeri tam ufukta görünmüşkene, *başını bi belâya sardırayım* deme haa... (FİG, s. 62)

Aşağıdaki örnekte Bayram kendisine bir eğrilik çıkarmaktan çekinmektedir. *Eğrilik* Bayram'ın işlerini zorlaştıracak bir engelle göndermede bulunmaktadır:

(8) Aman Bayram, gözünü seviyim. Bi taksie böyleşi yakın gelmişkene bi *eğrilik* çıkarttırma... (FİG, s. 63)

Aşağıdaki örnekte güçlükler kişinin karşısında *basamak basamak yükselen* fiziksel bir engel olarak kavramlaşmaktadır:

(9) Güçlükler *basamak basamak yükseliyordu* karşısında. (ÜYS, s. 163)

Barikatlar geçişi kapatan fiziksel engellerdir. Aşağıdaki örnekte soyut zorluklar kişinin amacına ulaşmasını sağlayan hareketin önünde bir engel olan *barikat* sözcüğü ile kavramlaşmaktadır. Barikatların çürümüş olması ise engelin artık aşılabileceğine göndermede bulunmaktadır:

(10) Seçkinler takımının yanında, *çürümüş barikatların önünde* fırtınayı umursamadan, günü gününe yaşayarak mı? (ÜYS, s. 145)

Kişinin çıplak kalması hareketini kısıtlayan bir engel olarak değerlendirilebilir. *Çıplak* sözcüğü “*mecaz yoksul (kimse)*” (TS 5, s. 537) ve “*mecaz yalın, süssüz*” (TS 6, s. 537) anlamlarında metaforik olarak kullanılabilir. Bununla birlikte aşağıdaki örnekte geçen *insanı çıplak bırakmak* ifadesinin değiştirilen kültür ortamında insanları kültürel anlamda köklerinden ayırarak dayanaksız bırakmak anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. İnsanın kültürel anlamda yaşadığı zorluklar karşısında dayanaksız kalması, çıplak kalması ile ifade edilmektedir:

(11) Bu insanlara yeni hayat şekilleri hazırlamadan evvel, onlara hayata tahammül etmek kudretini veren eskilerini bozma neye yarar? Büyük ihtilaller bunu çok tecrübe etti. Netice olarak insanı *çıplak bırakmaktan* başka bir şeye yaramadı. (H, s. 182)

Aşağıdaki örnekte dert bir nesne olarak algılanmakta ve kişinin başından aşmaktadır. TS’de *derdi başından aşmak* gibi bir deyim bulunmaz ancak bu kullanım “birçok sorunu bulunan” (TS 1, s. 639) biçiminde tanımlanan *derdi başından aşkın (olmak)* deyimini ile

örtüşmektedir. Saraçbaşı'nın *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*'nde (Saraçbaşı, 2010, s. 174 [1. Cilt]) *başından aşmak* deyimini “fazlalaşmak, fazla olmak” anlamı ile yer almaktadır. *Aşmak* eylemi bu kullanımları ile hareketi kısıtlayan fiziksel bir engele göndermede bulunmaktadır:

(12) Benim derdim başımdan *aşmış* zati. (FİG, s. 14)

Soyut zorluk ortadan kalktığında hareketin önündeki engel de ortadan kalkmış olur. Zorluktan kurtulan kişi ilerlemesine devam edebilir. Aşağıda Türkçede hareketi kısıtlayan engellerin ortadan kalkmasını anlatan çeşitli metaforik ifadeler sunulmaktadır. İlerlemenin önündeki engellerin bir türü kapalı kapılardır, açıldıklarında engel ortadan kalkmış olur. Aşağıdaki örnekte kısıtlamaların kalkması *kapıların ardına kadar açılması* ile ifade edilmektedir:

(13) Liseyi bitirdiğimde *kapıları ardına kadar açtı*: İşte yaşam diye... (ÜYS, s. 143)

Aşağıdaki örnekte *imkânların açılması* ile kast edilen imkân kapılarının açılmasıdır. Kapı sözcüğü zikredilmediği için burada bütün-parça ilişkisine dayalı bir metonimiden⁵ de söz edilebilir:

(14) Genç kadın onun dostluğunda bütün imkânların *açıldığı* müstesna iklimi bulmuştu. (H, s. 197)

Ermek sözcüğü sözlükte “*din bilgisi* kendini Tanrı yoluna vermiş kimse insanüstü kutsal bir aşamaya erişmek” (TS 6, s. 812) biçiminde tanımlanmıştır. Kişinin hayatını dinî inancına yönelik olarak düzenlemesi “kendini Tanrı yoluna vermiş” olması ile metaforik biçimde ifade edilmektedir. Bu yolda yürümek isteyen kişi için kapıların kapanmaması ve yolların daima açık olması, önünde herhangi bir engel olmadığı anlamına gelmektedir:

(15) Nuran düşünüyordu: “Acaba şimdi böyle adamlar var mı?”

⁵ Metonimi, bir kavramın bütün-parça, sebep-sonuç, genel-özel, somut-soyut gibi ilişkiler yoluyla başka bir kavram yerine kullanılmasıdır. Metaforda bir kavramın diğeri açısından anlaşılır, metonimide ise bir kavram diğeri yerine kullanılır. Bu nedenle metaforda iki farklı kavramsal alandan, metonimide ise bir kavramsal alandan söz edilir. Geniş bilgi için Lakoff ve Johnson, 1980, s. 36-40; Kövecses ve Radden 1998, s. 39; Aksan, 2009, s. 69; Kövecses, 2010, s. 173.

-Ne kurtarıcı düşüncenin ne de ermenin *kapısı kapanmayacağına*, *Allaha giden yollar daima açık olduğuna göre*, olması lâzım. (H, s. 182)

Ümitsizlik, beklentinin gerçekleşeceğine yönelik inancı kaybetmeyi ifade etmesi bakımından ilerlemenin önünde bir engel teşkil eder. Ümit kapılarının açılması ise bu engelin kalkmasına göndermede bulunur. Cümlenin devamında geçen “çok sıkılmak, umutlarını yitirmek” (TS, s. 736) anlamında kullanılan *dünya başına yıkılmak* deyimini de fiziksel engelin bir türünü ifade eder:

(16) Hastaları iyileştiriyor, ümidi olmayanlara *ümit kapıları açıyor*, *dünyaları yıkılmış* olanlara ölümün ötesinde ışıklar gösteriyor, sabır, feragat, tahammül öğretiliyordu. (H, s. 181)

Sıyrılmak “*mecaz bir yerden veya bir durumdan çıkmak, kurtulmak*” (TS 2, s. 2105) sözcüğü ile *yakayı sıyırmak* “bir işten kurtulmak” (TS, s. 2504) deyimini metaforik olarak bir engelden kurtulmaya göndermede bulunur:

(17) Adam sana düşüncelerini açıyor, yepyeni bir dünyadan söz ediyor, bilgi dolu kitaplar veriyor ve sen işin güçlüğünü anlayıp *sıyrılmak* için alay ediyorsun, “Ben mutlu azınlığın içindeyim,” diye kırtarak! (ÜYS, s. 157)

(18) Sanki, kendini zorla ayartacak bir kadının elinden *yakayı* güçlükle *sıyırmış*... (FIG, s. 53)

“Kendini bir dertten, tehlikeden veya zor durumdan kurtarmak” (TS, s. 1873) anlamında metaforik olarak kullanılan *paçayı kurtarmak* deyimini engelin ortadan kalkmasına göndermede bulunur:

(19) *Paçayı kurtardı* sayılır, dedi kadın. Doktor bey de söyledi ya, belli kusmaktan kaydı gözü biraz. (ÜYS, s. 162)

Aşağıdaki örnekte ilerlemenin önündeki engel *bir kenara itilerek* ortadan kaldırılmaktadır:

(20) Akşamki çatışmayı, annesini, Ahmet’i *bir kenara itip* kıvançlı görünmeye çabaladı. (ÜYS, s. 134)

3.2. Yükler

Yükler, ileriye doğru hareketi zorlaştıran, yavaşlatan engeller arasındadır. Dinçer, yüklerin yolculuğu zorlaştırdığına değinerek AĞIRLIK ENGELDİR metaforundan söz eder (Dinçer, 2015, s. 211). Soyut zorluklar yük kavramı aracılığı ile fiziksel engeller açısından anlaşılabilir. Amaçlar varılacak yerler açısından anlaşıldığında yükler

yolculuk sırasında varılacak yere ulaşmayı önemli ölçüde geciktiren etkenlerdir. Soyut zorluklara göndermede bulunan yükler *yük*, *yüklenmek*, *taşımak*, *çekmek*, *ezilmek* gibi sözcüklerle ifade edilebilir. Duygular, düşünceler ya da sıkıntılı durumlar yük olarak algılanabilir. Aşağıda soyut zorluğun yük kavramı aracılığı ile fiziksel açıdan anlaşıldığı örnekler yer almaktadır:

(21) Bayram'ın tek *yükü* bu düşünce. (FİG, s. 17)

(22) Hapishanelere bakın, mahkeme zabıtlarını, günün olanını bitenini ince satırlarla bir köşeye kaydeden gazete koleksiyonlarını karıştırın, daima bir gün kendi saadet *yükünü taşımaktan bıktığı için bir tarafa atıvermiş* biçareleri görürsünüz. (H, s.200)

(23) Fakat saadeti bir yük gibi *taşırız* ve bir gün farkında olmadan *yolun bir ucunda, bir köşeye bırakıveririz*. (H, s. 200)

(24) *Her şeyin kendi yükü altında ezildiği* bu saatte, el ele içlerindeki garip talih sezişiyle Anadoluhisarı'na kadar geldiler. (H, s. 204)

(25) Yavaş yavaş yarı şehir sırtına *yüklenmişti*. Halbuki kendisine yardım eden yoktu. (H, s. 210)

(26) -Ne olacağım, herkes bana *yükleniyor...* Al oku... (H, s. 210)

(27) “Onlar çok yaşadılar ve hayatta mihnetler *taşdılar*.” (BYAİYO, s. 14)

Yükler taşınmak yerine çekilebilir:

(28) Eşit haklara varıncaya kadar çilesini *chekeceğiz*, onlara da *çektirerek!* (ÜYS, s. 139)

(29) Ölecekse *çekmeden* ölmesini istiyordu. (ÜYS, s. 157)

(30) 12 Eylül'den önce çok *çektik*. (BYAİYO, s. 43)

Çökmek sözlükte yer alan “*mecaz* yoğun bir biçimde duymak” (TS 12, s. 564) anlamı ile metaforik olarak yoğun duyguların neden olduğu yüklerle göndermede bulunmaktadır:

(31) Bir sıkıntıdır *çöktü* içine, uzun süre uyuyamadı. (BS, s. 110)

Çöreklenmek sözcüğü metaforik olarak “*mecaz* bir duyguyu güçlü ve sürekli olarak duymak” (TS 5, s. 567) anlamında kullanılmaktadır. Bu anlam Ballıhisar'ın Bayram'da oluşturduğu duygu yüküne göndermede bulunmaktadır:

(32) Ama Bayram, kendisinin de, kulağına dıştan degen ince sızılıntın, sürekli bir iniltinin bir parçası olduğundan nasıl habersizse, Ballıhisar'ın kendi *üstüne çöreklenip kalmışlığından* da öyle habersiz. (FİG, s. 68)

“Sürdürülmesi gereksiz görülen bir bağlılığa, bir ilişkiye son vermek” (TS 2, s. 267) anlamında kullanılan *başından atmak* deyimini hareketi engelleyen bir yükten kurtulmayı ifade etmektedir:

(33) Evet belki ona anlatacaktı. Neyi? “Beni *başından atıyor*,” diyebilir miyim? (ÜYS, s. 133)

Aşağıdaki örneklerde “*mecaz* üzüntülü bir biçimde” (TS 5, s. 843) anlamında kullanılan *ezik* sözcüğü aracılığı ile duygular yük olarak algılanmaktadır. Taşdığı duygu yükü kişinin hareketini kısıtlamaktadır:

(34) Konu açıldıkça, hep; “Sen onu bir de arkadaşlarıyla oynarken göreceksin,” demiştir. Hiç de *ezik* bulmaz kızını; hep güvenmiştir ona. (YB, s. 21)

“Güç bir duruma düşüp davranışlarıyla utandığını belli etmek” (TS, s. 843) anlamında kullanılan *ezilip büzülme* deyimini soyut bir zorluğa göndermede bulunur:

(35) Bayram, ikisi arasında; yok yok, üçü; Mercedes’i, Veli ve Numan arasında *ezilip büzüldüğünü* anımsıyor. (FİG, s. 21)

3.3. Karşıt Güçler

Zorluklar, hareketi engelleyen ya da zorlaştıran birtakım karşıt güçler açısından anlaşılabilir. Hayattaki zorluklar, karşılaşılan sorunlar, hayatın kendisi, ölüm fikri, kişiler ya da yoğun duygu ve düşünceler metaforik anlamda karşıt güçler olarak kavramlaşabilir. Amaçlar varılacak yerler açısından anlaşıldığında yola devam edebilmek için karşıt güçlerle mücadele etmek gerekir. *Döğüşmek, savaş vermek, kavga, boğuşmak, vurmak* gibi ifadeler metaforik olarak bu mücadeleye göndermede bulunur.

Savaş vermek “[savaşmak] *mecaz* bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla mücadeleye girişmek (TS 2, s. 2044); “*mecaz* çaba sarf etmek” (TS 3, s. 2044) anlamları ile; *kavga* “*mecaz* herhangi bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek veya bir şeye karşı koyabilmek için harcanan çaba, verilen mücadele” (TS 2, s. 1356) anlamı ile; *boğuşmak* “*mecaz* çabalamak, altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak” (TS 3, s. 373) anlamı ile; *yıkmak* ise “*mecaz* yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak” (TS 7, s. 2590) anlamı ile sözlükte yer alır. Söz

konusu anlamlar karşıt güç olarak algılanan zorluklara karşı verilen mücadeleyi ifade etmeleri bakımından metaforiktir.

(36) Amcası şimdilerde büyük bir *savaş vermektedir*. Rahmi bunu da biliyor ve başarmasını çok istiyor. (YB, s. 30)

(37) Geçmiş günlerinden, yitik *kavgadan*, uğultulardan kaçıyordun. (BYAIYO, s. 33)

(38) Ama dün, insanlar sevsinler diye öyküler yazıyor, *boğuşup durduğu* kişisel sorunlarına toplumculuğun cilasına *vuruveriyordu*; pastanenin masasında, buğulu camlar, kızıl ve kahverengi yapraklar. (BYAIYO, s. 25)

(39) Konu açıldıkça, hep; “Sen onu bir de arkadaşlarıyla oynarken göreceksin,” demiştir. Hiç de ezik bulmaz kızını; hep güvenmiştir ona. ...Kısacası, Müberrer bir başka türlü *döğüşüyor*. (YB, s. 21)

Karşıt güçler kişiyi *mağlup edebilir, yıkabilir, zapt edebilir*:

(40) Fazıl Ahmet Paşa’dan Baltacı’ya kadar hepsinin meclisinde, ayakkabılarını eşikte çıkararak bir köşecikte dizüstü oturmaya mahkûm bir *hayat mağlubu*... (H, s. 166)

(41) Halbuki insan doğduğu günden itibaren *mağluptur*, şefkate muhtaçtır. (H, s. 183)

(42) Bas mührü geçeyim, oh bacım. *Yıkma* beni. Bu benim kaçınıcı kez *serilip doğruluşum*. Kaçınıcı kez, tam oluyor derken yaya kalışım... (FİG, s. 31)

Aşağıdaki örnekte şüphe Mümtaz’ı *zapt eden* bir karşıt güç olarak kavramlaşmaktadır:

(43) Böyle olmasa bile bu şüphe Mümtaz’ı *zapt edecekti*. (H, s. 168)

“Bir şeyin zarar görmesine, bozulmasına, yok olmasına, ortadan kalkmasına yol açan, tahripkâr” (TS, 2, s. 2589) biçiminde tanımlanan *yıkıcı* ile “harap” (TS, s. 2590) biçiminde tanımlanan *yıkkan* sözcükleri de metaforik olarak karşıt güçlerin varlığına göndermede bulunur:

(44) Yüzü kıpkırmızıydı; “Uyma elin yeni yetmesine,” der gibi salladı başını ve sadece beş lira artırdı: “Yüz elli beş.” Ama Rahmi bunun da *yıkıcı* karşılığını buluverdi: “Yüz elli altı kayme.” (YB, s. 24)

(45) Acı geçmedi. Dinen ayrılık değil. Öylesine *yıkkan*. Hem hiçbir şey dinmedi. (BYAIYO, s. 40)

Hayatın kendisi bir karşıt güç olarak kavramlaşabilir. Bu güç karşısında zayıf olmak hareketi engeller ya da yavaşlatır:

(46) O hayat karşısında *zayıftı*. (H, s. 188)

Ölüm, hayatın sona ermesini ifade ettiği için hareketin tamamen bitmesi demektir. Ölüm fikri bir karşıt güç olarak kavramlaşmış kişiye *musallat* olabilir ya da kişiyi *tasallutu* altına alabilir. “Bir kimse veya şeyin üzerine bıktırarak kadar düşen (kimse)” (TS, s. 1712) bu fikir ruh dünyası üzerinde baskı yaratan bir engel teşkil eder:

(47) Fakat Mümtaz da, kendisinde muzlim bir tarafın bulunduğundan şüpheliydi. Maziye sevdiği için değil, ölüm fikrinin *tasallutundan* kurtulamadığı için... (H, s. 165)

(48) Kaç defa Mümtaz bu *musallat* fikrin, onu başka insanlardan ayırdığı zannıyla ıstırap çekmişti. (H, s.165)

Aşağıdaki örnekte ölüm karşıt güç olarak kavramlaşmaktadır. Kişi ölüme karşı canını *ince iplikle* tutmaktadır:

(49) İçine çekilmiş, ölüme karşı canını *ince iplikle tuttuğu* garip karanlığın içinden! (ÜYS, s. 140)

3.4. Arazi ve Hava Koşulları

Amaçlar varılacak yerler olarak kavramlaştığında zorlu arazi ve hava koşulları yolculuğun önünde bir engel teşkil eder. *Karanlığa saplanmak, çıkmaza girmek, yokuşa sürmek, girdaba kapılmak* gibi ifadeler hareketi engelleyen arazi ya da hava koşullarına göndermede bulunur. Arazi ve hava koşulları hareketi tamamen durdurabilir ya da yavaşlatabilir. Aşağıdaki örneklerde *karanlık* metaforik olarak “*mecaz gereğince anlaşılıp bilinmeyen, ne olacağı, sonu belli olmayan (durum)*” (TS 5, s. 1320) anlamında kullanılmaktadır. *Karanlık* ilk örnekte hava koşullarına, ikinci örnekte ise arazi koşullarına göndermede bulunmaktadır. İlk örnekte karanlık bir yola düşmekten söz edilmektedir. Karanlık bir yola düşen kişi yolunu bulamaz:

(50) *Sonu karanlık bi yola düşecek* olduktan kelli, Ballıhisar’da oturur dururdum ben, değil mi ya? (FİG, s. 67)

İkinci örnekte ise *karanlık* sözcüğünün ifade ettiği zor durum mekân olarak kavramlaşmış, kişinin yaşadığı zorluklar karanlığa saplanması ile ifade edilmiştir. Burada olay yapısı metaforlarının bir görünümü olan DURUMLAR MEKÂNLARDIR metaforundan da söz edilebilir. Karanlığa saplanan kişi yolculuğa devam edemez:

(51) Kimse yarın ne olacağını bilmez, ama bu zavallılar büsbütün *karanlığa sapanmış*, gidiyorlar. (AİK, s. 96)

Çıkmaza girmek ve *çıkmaza sürmek* ifadeleri arazi koşullarından kaynaklanan metaforik zorluklara göndermede bulunur. Kişi *çıkmaza* girdiğinde ilerleyemez, geri dönüp baştan başlamak zorunda kalır. *Çıkmaza girmek* “bir iş çözümlenemeyecek, içinden çıkılmayacak bir duruma düşmek” (TS, s. 534) anlamında metaforik olarak kullanılmaktadır. *Çıkmaza sürmek* sözlükte yer almaz ancak bu ifadenin *çıkmaza sokmak* “bir işi, bir durumu çözümlenemez, güç bir duruma getirmek” (TS, s. 534) anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. *Çıkmaza girmek* kişinin kendi kendini zor bir duruma düşürmesini ifade ederken *çıkmaza sürmek* deyiminde kişiyi zor duruma düşüren bir neden söz konusudur. Bu bakımdan burada NEDENLER GÜÇLERDİR metaforundan da söz edilebilir. Nedenlerin kişinin hareketini denetleyen güçler açısından anlaşıldığı bu metafor olay yapısı metaforları içerisinde yer alır.

(52) *Çıkmaza girmiş yolları* hiç kurcalama şimdi. (FİG, s. 15)

(53) Beni *çıkmaza sürerek!* (ÜYS, s. 136)

TS’de yer almayan *yokuşa sürmek* deyimini Aksoy *iş yokuşa sürmek* maddesinde “bir konuda güçlük çıkarmak” biçiminde tanımlamıştır (Aksoy, 1984, s. 750). Burada da NEDENLER GÜÇLERDİR metaforundan söz edilebilir. Aşağıdaki örnekte etkilenen kişinin yolunu yokuşa sürerek işlerini zorlaştıran güç Nuran Hanım’dır:

(54) Nuran Hanım, ona kuşkuyla bakıyor. *Yolunu yokuşa sürmeye* hazırlanıyor. (FİG, s. 33)

Aşağıdaki örneklerde “*mecaz karşıt düşünce* veya durumların yarattığı karışıklık, sıkıntı” (TS 4, s. 870) anlamında kullanılan *fırtına* metaforik olarak soyut zorlukları ifade etmektedir:

(10) Seçkinler takımının yanında, çürümüş barikatların önünde *fırtınayı* umursamadan, günü gününe yaşayarak mı? (ÜYS, s. 145)

(55) Zorla tutundukları çıkar dünyasının duvarları yıkılıyor, *fırtınaya* dayanamayacaklar. (ÜYS, s. 156)

Aşağıdaki örnekte kişi benliğinin girdaplarına kapılarak boğulmaktadır. Benlik, kişinin girdaba kapıldığı bir alan olması bakımından mekân olarak kavramlaşmaktadır. Burada olay yapısının görünümülerinden biri olan DURUMLAR MEKÂNLARDIR metaforundan da söz edilebilir. *Girdabına kapılmak* deyimini “bir şeyin etkisinde

kalmak, o şeyin çekiciliğinden kurtulamamak” (TS, s. 945) anlamında metaforik olarak kullanılmaktadır. Bir şeyin *girdabına kapılmak* hareketin engellerinden biridir:

(56) Başkaları için yaşamak! Bunu yapamamıştı; benliğinin *girdaplarına kapılmış, boğulmuştu*. (BYAİYO, s. 38)

Çalkantı, “*mecaz* kargaşa ve bunalımın yol açtığı düzensiz, karışık, sıkıntılı durum” (TS 5, s. 489) anlamı ile metaforik olarak arazi koşullarının neden olduğu soyut zorluklara göndermede bulunur. *Çalkantı* kişinin hareket etmesini engeller:

(5) -Kapkarayım bugün, dedi Fatma. Dışarıda *çalkantı*, içeride *çalkantı!* Bu arada kişisel sıkıntılar. Bağlı, tutulmuş duyuyorum kendimi. (ÜYS, s. 178)

3.5. Enerji Kaynağının Yetersizliği

Enerji kaynağının yetersizliği varılmak istenen yere doğru yapılan hareketin önündeki engellerden biridir. *Yaya kalmak, tükenmek* gibi sözcükler enerji kaynağının yetersizliğinden kaynaklanan soyut zorluklara göndermede bulunur. *Yaya kalmak* deyimi metaforik olarak “istediği şeyi yapamaz duruma gelmek” (TS 1, s. 2554) anlamında kullanılmaktadır:

(43) Bas mührü geçeyim, oh bacım. Yıkma beni. Bu benim kaçınıcı kez serilip doğruluşum. Kaçınıcı kez, tam oluyor derken *yaya kalışım...* (FIG, s. 31)

Yaya kaldın tatar ağası, “istediğini elde edemeyen, başarısızlığa uğrayan kimseler için kullanılan bir söz”dür (TS, s. 2554). Başarısızlığa uğrayan kişi önündeki engeli aşamamıştır:

(57) -Ben vermedim, onlar çalmışlar. İsterim onlardan paralarımı.
-Tamam, şimdi *yayan kaldın*, Tatar ağası! Onlarda para ne gezer? Senin paraları bile birkaç saatin içinde ezdiler. (AİK, s. 117)

Tükenmek sözcüğü “*mecaz* güçsüzleşmek, bitkinleşmek, yılgınlaşmak” (TS 2, s. 2397) metaforik anlamı ile enerji kaynağının yetersizliğini ifade eder. *Yeniden doğmak* ise enerji toplayarak yola devam etmeye hazır duruma gelmeye göndermede bulunur:

(58) Çünkü sevdiği adamın düşüncesini paylaşmak, onunla yol arkadaşlığı yapmak aşkın başka bir neviydi. O da öteki gibi imkânsız bir *tükenişte kendisini yeniden doğmuş bulmaktı*, karnında ve teninde bir dünyaya gebe olmaktı. (H, s. 176)

(59) *Tükenerек* yığılıp ölenleri yazmıştı ama, açlıktan ölmemişlerdi. (BYAİYO, s. 38)

Aşağıdaki örnekte geçen *ayakta durmak* ifadesi TS'de yer almaz. Bu ifadenin *ayakta kalmak* "mecaz yıkılmamak, çökmemek" (TS 2, s. 199) anlamında metaforik olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çeşitli zorlukların olduğu bir ortamda ayakta durabilmek güçlü olmayı gerektirir. Güçlü olmak ise zorlukların üstesinden gelebilmek için enerji kaynağının yeterli olduğunu gösterir:

(60) Yine yazabilirim. Hesap etmeliyim, ölçüp biçmeliyim.

Genç kızın inceliği için mi, üzüm salkımındaki incelik için mi? Piyasada *ayakta durabilmek* için mi? (BYAİYO, s. 45)

SONUÇ

Olay yapısı metaforlarının özel bir görünümünü oluşturan ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforu soyut zorlukların fiziksel engeller açısından anlaşılmasını sağlar. Bu metaforunda amaçlı eylemler varış yerine doğru öz iradeli olarak yapılan hareketleri temsil eder. Zorluklar ise varış yerine ulaşmayı sağlayan hareketi engelleyen unsurlardır. İmaj şeması temelli olan bu metafor günlük bilgi ve deneyimlere dayalı kavramlaştırmalar içerir. Bu kavramlaştırmalar neticesinde soyut zorluklar çeşitli fiziksel engeller açısından anlaşılır. Soyut zorluklar "*Bağlı, tutulmuş* duyuyorum kendimi." (ÜYS, s. 178) örneğinde olduğu gibi hareketi tamamen durduran ya da "*Yolunu yokuşa sürmeye* hazırlanıyor." (FİG, s. 33) örneğinde olduğu gibi hareketi zorlaştıran ya da yavaşlatan türden olabilir. Çalışmada "*Liseyi bitirdiğimde kapıları ardına kadar açtı: İşte yaşam diye...*" (ÜYS, s. 143), "*Paçayı kurtardı* sayılır, dedi kadın." (ÜYS, s. 162) örneklerinde olduğu gibi engelin ortadan kalkmasına göndermede bulunan metaforik ifadeler de dikkat çekmektedir.

Lakoff (1993, s. 220-222) bu metaforla ilgili olarak yükler, engeller, arazi koşulları, karşıt güçler ve enerji kaynağının yetersizliği olmak üzere varış yerine doğru hareketi engelleyen beş tür zorluğa değinir. Bu çalışma Lakoff'un İngilizce için işaret ettiği bütün metaforik zorluk türlerinin Türkçede var olduğuna ilişkin veri sunmaktadır. Çalışmadan elde edilen veri Türkçede soyut zorlukların fiziksel engeller, yükler, karşıt güçler, enerji kaynağının yetersizliği, arazi ve hava koşulları aracılığı ile metaforik olarak ifade edildiğini göstermektedir.

Yu (1998, s. 202-211), Çince ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforuna ilişkin olarak karşıt güçler, fiziksel engeller, arazi ve hava koşullarının oluşturduğu zorluklardan söz eder.

Erdem (2003, s. 91; 185; 205; 254), Türkmencedeki metaforları incelediği çalışmasında, ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforundan söz etmeksizin, bu metaforun yükler, fiziksel engeller ve zorlu arazi şartlarını yansıtan alt görünümlerine değinir. Otyzbayeva (2006, s. 87; 89; 100), Kazakçadaki metaforları incelediği çalışmasında, ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunu zikretmeden, bu metaforun arazi şartları ve yüklerle ilgili görünümlerine değinir. Gen (2015, s. 90-93), Özbekçede bu metaforun karşıt güçler, hava koşulları, yükler ve fiziksel engellerle ilgili görünümlerine değinir. Bu veriler, Çinceye yükler ve enerji kaynağının yetersizliğinin metaforik zorluk olarak kaydedilmediğini göstermektedir. Türkmencede karşıt güçler ve enerji kaynağının yetersizliğini engel türü olarak yansıtan örnekler görülmez. Kazakçada fiziksel engeller, karşıt güçler ve enerji kaynağının yetersizliğini metaforik zorluk olarak yansıtan örnekler yer almaz. Özbekçede ise enerji kaynağının yetersizliğine soyut zorlukların metaforik ifadesinde bir engel türü olarak rastlanmadığı görülür.

Olay yapısı metaforlarının bir parçası olan ZORLUKLAR HAREKETİN ENGELLERİDİR metaforunun İngilizce ve Çince ile Türk dillerinden Türkçe, Özbekçe, Türkmence ve Kazakçadaki yansımalarına ilişkin veriler, bu metaforun söz konusu dillerde çeşitli görünümleriyle var olduğunu göstermekte ve Lakoff'un (1993, s. 203-204) olay yapısı metaforlarının evrensellik özelliği yüksek metaforlar olduğu görüşünü desteklemektedir.

KISALTMALAR

- AİK : *Ayaşlı ile Kiracıları*, Memduh Şevket Esendal (2010) (İlk baskı: 1934).
BS : *Bıyık Söylencesi*, Tahsin Yücel (2007. İlk baskı: 1995).
BYAİYO : *Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak*, Selim İleri (2001) (İlk baskı: 2001).
FİG : *Fikrimin İnce Gülü*, Adalet Ağaoğlu (2010) (İlk baskı: 1976).
H : *Huzur*, Ahmet Hamdi Tanpınar (2000) (İlk baskı: 1949).
TS : *Türkçe Sözlük*, 2011.
ÜYS : *Üç Yirmidört Saat*, Peride Celal (1991) (İlk baskı: 1977).
YB : *Yağmur Beklerken*, Tarık Buğra (2004) (İlk baskı: 1981).

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, A. (2010). *Fikrimin ince gülü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
Aksan D. (2009). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*.

- Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksoy, Ö.A. (1984). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü II deyimler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Buğra, T. (2004). *Yağmur beklerken*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Celal, P. (1991). *Üç yirmidört saat*. İstanbul: Can Yayınları.
- Çetinkaya, B. (2017). Kutadgu Bilig’de kavramsal metaforlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19/2, 377-399.
- Çetinkaya, B. (2018). Orhun Abidelerinde metaforlar. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi 2018 Tam Metin Bildiri Kitabı 23-25 Mart 2018* içinde (s. 382-387), Afyonkarahisar: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Diñçer, A. (2015). Metaforların izinde: Hayat yolculuktur. *Türklük Bilgisi Araştırmaları “Çekirge budu. Festschrift in honor of Robert Dankoff”*, 44, 201-214.
- Eker, Ö. (2021). *Kutadgu Bilig metaforları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erdem, M. (2003). Türkmen Türkçesinde metaforlar. Ankara: KÖKSAV.
- Esendal, M.Ş. (2010). *Ayaşlı ile kiracıları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Evans, V. (2007). *A glossary of cognitive linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Evans, V. and Green, M. (2006). *Cognitive linguistics an introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Evans, V., Bergen, B.K. and Zinken, J. (2007). The cognitive linguistics enterprise: An overview. In V. Evans, B. Bergen and J. Zinken (Eds.), *The cognitive linguistics reader* (pp. 2-36). London and Oakville: Equinox.
- Gen, S. (2015). *Özbekçede metaforlar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İleri, S. (2001). *Bu yaz ayrılığın ilk yazı olacak*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind*. The University of Chicago Press: Chicago and London.
- Kemal Yunusoğlu, M. (2016). *Budist Türk çevresi eserlerinde*

- metaforlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kök, A. (2016). *Pir-i Türkistan'ın metafor dünyası*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in culture*. New York: Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Z. and Radden, G (1998). Metonymy: Developing a cognitive linguistic view [Electronic version]. *Cognitive Linguistics*, 9(1), 37-77.
- Lakoff, G (1987). *Women, fire and dangerous things*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (2nd ed.) (pp. 202- 251). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G and Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G and Turner, M. (1989). *More than cool reason: A fieldguide to poetic metaphor*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Oakley, T. (2007). Image schemas. In D. Geeraerts and H. Cuyckens (Eds.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics* (pp. 214-235). Oxford-New York: Oxford University Press.
- Otyzbayeva, Z. (2006). *Kazak yazar Dükenbay Dosjanov'un İpek Yolu romanında metaforlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özçalışkan, Ş. (2003). Metaphorical motion in crosslinguistic perspective: A comparison of English and Turkish [Electronic version]. *Metaphor and Symbol*, 18:3, 189-228.
- Özçalışkan, Ş. (2004). Time can't fly, but a bird can: Learning to think and talk about time as spatial motion in English and Turkish [Electronic version]. *European Journal of English Studies*, 8:3, 309-336.
- Peñ a Cervel, M.S. (2004). The image-schematic basis of EVENT

- STRUCTURE metaphor. *Annual Review of Cognitive Linguistics*, 2/2004, 127-158.
- Pragglejaz Group (2007). MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse [Electronic version]. *Metaphor and Symbol*, 22:1, 1-39.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul (2010). *Örnekleriyle büyük deyimler sözlüğü (I. Cilt)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Steen, G.J. (2007). *Finding metaphor in grammar and usage*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.
- Talmy, L. (2000). *Toward a cognitive semantics volume I: Concept structuring systems*. Massachusetts: The MIT Press.
- Talmy, L. (2006). Cognitive linguistics. In K. Brown (Editor-in Chief) *Encyclopedia of language and linguistics* (Vol. 2, pp. 542-546). Oxford: Elsevier.
- Tanpınar, A.H. (2000). *Huzur*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Topuz, Ü. (2019). *Seyf-i Sarâyî'nin Gülistan Tercümesi'nde metaforlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara.
- Yu, N. (1998). *The Contemporary theory of metaphor a perspective from Chinese*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Yücel, T. (2007). *Bıyık söylencesi*. İstanbul: Can Yayınları.